

LAIMINGI TĖVAI

Kai galime stebėtis boruže

Ar dažnai skaičiuojate jonvabalius ir stebitės taškuota boruže? Ar sukatės vaikiška karusele, leidžiatės nuo kalniuko rogutėmis, o blynus su uogiene valgote rankomis? Jei turite vaikų, jums tai visai išprasta. Kas sugalvojo, kad vaikus auginti – labai sunkus darbas? Apie malonumus ir džiaugsmus, kurių teikia mūsų mažieji, kalbamės su psichiatre Goda Bačiene.

Ko siekiame auklėdami

Būti tévais yra be galio sudėtinga – tokią nuomonę perša tévams skirti vadovėliai. Juose rašoma, kad privalu užtikrinti reguliarų vaiko mai-tinimą, priežiūrą, auklėti, mokyti ir t. t., ir dažnai pamirštama, kad būti tévais nepaprastai jdomu ir malonu. O mes, įsijautę į „teisingų“ tévų vaidmenį, neretai savo paaugusioms atžaloms priekaištaujame: „Kaip man buvo sunku tave auginti“, „Koks tu nedékingas...“

Juliukas iš mokyklos valgyklos pavogė šaukštą, iš draugo – tu-šinuką, o iš mamos piniginės – eurą. „Viską jam pirkau, viską dariau dėl jo... Kaip jis galėjo su manim šitaip pasielgti?“ – rauda pirmoko

mama. Tikra tragedija virsta ir Jonuko atsisakymas lankytį baleto būrelį – juk mama svajojo matyti ji šokantį didžiojoje scenoje.

„Tėvams atrodo, kad vaikas privalo pateisinti jų lūkesčius vien todel, kad šie ji pagimdė, rūpinasi jo saugumu, sveikata, ugdymu, švara, – sako G. Bačienė. – Pamiršta, kad yra kitų labai svarbių užduočių.“

Viena iš jų – suformuoti tikrovės pojūtį. Nekurkime pasakos, kad pasaulis rožinis, sklidinas džiaugsmo ir teisingumo. Vaikui reikėtų ugdyti tokią pat tikrovės sampratą, kokią turime patys. Ją prededame formuoti nuo pirmųjų gyvenimo dienų. Vieną lėliuką mama vysto į palutę, kitą iš karto rengia kostiumeliu. Vieni mažyliai auga triukšme, kai aplink sukas dar trys rėksniai, kiti – ramioje aplinkoje, kur sugaunama kiekviena įskridusi musė. Kurie tėvai vaiką augina tinkamai? Iš klausimą atsakyti neįmanoma. Mažajam jo tėvų modelis atrodo vienintelis teisingas.

Bet būti idealiai teisingiem nėra gerai – taip vaiką į gyvenimą paleistume nepasiruošusį, turintį daugybę iliuzijų. Reikėtų susikurti ugdymo idėją – tai padėtų mums priimti sprendimus įvairiomis

aplinkybėmis. Ji galėtų būti tokia: iš bejėgės būtybės išugdysime laisvą, savarankišką, atsakingą, sugebantį prisitaikyti ir pasirūpinti savimi žmogų. Tik ne tokia: jis bus gydytojas, dirbs Briuselyje, bus krepšininkas...

Kita užduotis – užauginti laisvą žmogų. Mes mėgstame riboti ne tik savo poreikius, bet ir mažujų. Jei žvilgtelėtume į Lietuvos oro uosto salę, pamatytume, kad mūsų mažieji lietuviųčiai stovi ramūs (jei bando triukšmauti, mama timpteli už apykaklės), o štai atvykėliai laksto, lenda po suolu, gulinėja ant grindų ir kelia daug triukšmo, bet niekas jų nedraudžia. Lietuvoje labai dažnai savo vaikus mokome būti drovius. Nuolat juos gėdijame, tramdomė, jiems nurodinėjame: to negalima, šito – irgi, nors vaikų elgesys niekam netrukdo ir nedaro žalos. Tik mums atrodo, kad mažasis nutrūktgalvis turi stovėti ramai ir net nemirkčioti.

Pasak psichiatrės, vaikai nesupranta, kodėl juos tramdomė. Gulinėti, šokinėti, lakstyti jiems natūralu. Tai mes įsivaizduojame, kaip elgtis padoru: „Sédék tiesiai“, „Nemataruok kojom“, „Paimk

pieštuką į dešinę ranką“, „Nekrapštyk nosies.“ Kiekvienas vaiko judejys mums atrodo įtartinas. Tarytum mégautumės mintimi, kad mūsų atžala netobula: „Na, kaip čia dabar nupieše?“, „Ir vėl išsiterliojai.“ Taip uždraudžiame vaikui bandyti ir atrasti. Pavyzdžiui, trejų metų vaikas piešia žmogų be kaklo (visi trimečiai taip doro). Ką sako mama: „O kur žmogaus kaklas?..“

Iš vaiko reikalaujame tuo pat viską daryti tinkamai. Ką pasiekiaime? Vaikas praranda iniciatyvą, vėliau tai virsta dideliais kompleksais. Taigi rezultatai vėl neatitiks mūsų susikurto idealo: jis bijos naujų iššūkių, artimesnių santykį su bendraamžiais, pasirinks paprastesnę, nei galėtų, profesiją ir t. t.

Ideali tévysté – tinkamu metu

O dabar apie tévystés naudą ir malonumą. Geriausia, kai tévai tampame tinkamu laiku. Ateina metas, kai žmogus ima jausti poreikį rūpintis kitu. Po dvidešimties subrēstame imtis svarbių darbų. Vieni stengiasi kopti karjeros laiptais, kiti kuria šeimą – taip patenkinaime savo poreikį mylėti, suprasti kitą. Didžiausių džiaugsmų juntame tada, kai laiku tampame tévais. Sunku jsivaizduoti, kad šeoliokos metų mergina būtų laiminga, pagimdžiusi vaiką. Jos asmenybė dar nesusiformavusi, daugiausia dėmesio ji turėtų skirti sau. Dažniausiai vaikas jai tampa našta, tokia mama negali pajusti motinystės teikiamo džiaugsmo. Panašiai gali jaustis ir vyresnio amžiaus mamos – pirmieji vaikai užauginti, jau norisi pailsėti, ir staiga vėl naujas nemigo nakty, skalbinių, košelių maratonas... Vyresnė mama dažniau prašys savo pipiro netriukšmauti, reikalaus paklusnumo. Tikėtina, kad abiems atvejais bus sunkiau darniai bendrauti su vaiku.

Tévu universitetai

Nepamirškime, kad trokšdami vaikų ir juos gimdydami pirmiausia tenkiname savo poreikį mylėti ir rūpintis. Tapdami tévais, mes prisidedame prie savo giminės, tautos ir visos žmonijos išlikimo. Auklédami vaikus, atliekame svarbią naujos visuomenės kūrimo užduotį. Taip mūsų gyvenimas tampa spalvingesnis, mes tarytum virstame kūréjais. Bendraudami su mažaisiais, esame įpareigoti kurti – net spręsdami jų kasdienes problemas. Maža to, jaučiamės labai svarbūs. Juk savo vaiko akyse esame visagaliai (tik mes sugebame nukelti skraidančią lėkštę nuo stogo, mokame nuimti dviračio ratus, pripildyti baseiną, išbaidyti iš palovio visus baubus ir siaubūnus). O iš vaiko gauname daugiau meilės, nei gali tilpti mūsų širdyje. Kiek daug sužinome apie tai, kaip vystosi žmogus! Mes galime stebėti, kaip žengiamas pirmas žingsnis, tariamas pirmas žodis, einama į pirmą pasimatymą. Skaitome ir domimės viskuo. Galima sakyti, mes baigiamo tévu universitetus. Tai neįkainojama patirtis.

Metas, kai tampame vaikais

Vaiko auginimas atgaivina ir mūsų vaikystės prisiminimus. Iš naujo galime išgyventi vaikystėje patirtus įspūdžius. Netgi baimes. Jei kada nors vaikystėje turėjome neišsprendžiamų problemų, dabar galime pažvelgti į jas naujai. Juk žinome, kaip mūsiškis jaučiasi išvyratas iš smėlio dėžės ar pridaręs darželyje į kelnes...

Augindami savuosius, patys vėl tampame vaikais. Nereikia darbe kolegomis teisintis, kodėl šeštadienio rytais žiūrime Mikės Pūkuotuko nuotykius, einame į Volto Disnėjaus filmus ar vaikų klube šokinėjame ant batuto... Ir namie kartu su pipiru ropojame po stalui, krykštaujame, taškomės vandeniu. Mielai skaitome atžaloms pasakų knygas – patiemis įdomu jas prisiminti. Pasak gydytojos, kiekvienas širdyje esame vaikas, tik tai slepiame. O dabar neberekia to slėpti. Nuo šiol galime nesigėdydami piešti pirštais, žaisti slėpynių, gaudyti jonvabalius ir tikėti, kad yra Kalėdų Senelis.

Kodėl smagu būti tévais

- Kas rytą sulaukiame daug mažų bučinių ir glamonių.
- Galime kartu su vaiku nuolat stebėtis kalnais, skruzdėlynais, debesimis ir šiltais pyragėliais.
- Į mūsų ranką dažnai įsikimba mažutė ranka, nors ir ištepta uogiene.
- Visada turime draugiją, jei norime pūsti burbulus, leisti aitvarą, statyti smėlio pilį ar pasitašyti balose.
- Ant šaldytuvo durų galime prisilipdyti širdelių ir gėlyčių.
- Vaiko akyse esame neginčijamas autoritetas, herojus, pralenkiantis visus betmenus...

Néra vienodų vaikų

Kodėl jie tokie skirtini? Pirmaginis Marius – garbanotas blondinas, o Justas – tiesiaplaukis brunetas. Marius tikras nevala ir užuomarša, tačiau švelnus kaip mergaitė. Justas – smulkmeniškas švaruolis, bet užsispyrės lyg avinas. Prisimenu, kaip keturiom ropodavau po visą butą, ieškodama pirmagimio pamesto čiulptuko ar užkritusio buteliuko. Vėliau, išlipęs iš kelnyčių, jas palikdavo ten, kur tą akimirką stovėjo, o palaidinę, keletą kartų apsukę aplink galvą, šveisdavo į toliausią kampą. Sakysite – neauklėjau, nemokiau? Nieko panašaus – apie tvarką ir švarą galėčiau parašyti knygą... Gimus antram berniukui, susitaikiau su mintimi, kad namie bus amžina netvarka. Tačiau vos pradėjės ropoti Justas savo buteliuką visada tvarkingai pasidėdavo į lentyną arba spintelę. Kai imdavau ko nors ieškoti, vaikas kaip spirgas lėkdavo ir atidarydavo mano apatinį stalčių ar skalbinių krepšį ir ištraukdavo ieškomą daiktą. Kartą radau prakastą bandelę, tvarkingai, kaip knygą lentynoje, atremtą į Lietuvos enciklopediją... Prisipažįstu, mažojo nemokiau nei tvarkytis, nei pasidėti daiktų į vietą... Vis kamuojas klausimas: kodėl tie du žmogeliukai – mano (ir, žinoma, vyro) kūnas ir kraujas – tokie skirtini? Juk auginame ir auklėjame vienodai.

Genų kompozicijos

Kiekvienas vaikas, kaip ir kiekvienas suaugusysis, yra nepakartojamas, – sako psychologai ir kartu klausia tévu: ar norétmėte turėti dvi vienodas kopijas? Taigi su šia tikrove tekėsusitaikyti, juo labiau kad mažieji nekalti, jog yra skirtini. Kiekvienas daugiau ar mažiau

paveldi vieno iš tėvų, senelių ar prosenelių charakterio bruožą. Iš kiekvieno paveldėjus po dalelę, išeina tikras kokteilis. Pavyzdžiu, ketverių Gabrielė išradinė kaip jos mama dailininkė, tačiau lėta kaip senelis kalvis ir užsispypusi kaip tėtis programuotojas. Jos sesuo Diana kiaurą dieną gali šokinėti per gumytę. Kartą ši nutrūko. Užuot pati surišusi, apsiverkusi grįžo namo... Ką sakė mama? Ji nuramino mergaitę ir pasiguodė tėciui: „Gabrielė niekada dėl tokių niekų nebrauktu ašarų...“ Tai pirmoji tėvų klaida – niekada negalima vaikų lyginti.

Individualistai nuo vystyklių

Kad vaikai skirtini, paaiškėja jau nuo pirmų gyvenimo dienų. Tos pačios šeimos naujagimis išalkęs verkia kitaip nei brolis, kitaip „kniaukia“ pajutės, kad vystyklai šlapiai. Charakterių skirtumus galima suprasti ir iš visiškų smulkmenų. Pavyzdžiui, tris vaikus auginančių kaimynę pasakojo, kad du pirmi mažyliai nurimdavo pasupti ant

rankų, o trečiasis – lyg rankšluostėlis užmestas ant mamos peties, veidu įsikniaubęs į plaukus.

Todėl psychologai sako: labai svarbu, kad pirmus kūdikio gyvenimo mėnesius mama būtų atleista nuo daugelio darbų (nevirtų, neskaltų, nelygintų, netvarkytų ir t. t.) ir visą savo laiką galėtų skirti jauniausiam vaikučiui pažinti. Ir prie jo prisitaikyti.

Ta pati kaimynė pasakojo, kad jos jaunėlė, ketverių Diana, mėgdžioja šešiametę Moniką. Abiem mergaitėms būdinga užgaidos ir išdaigos, tačiau Diana nuoskaudas ilgai išgyvena, o Moniką bark nebara - kaip vanduo nuo žąsies, tik susiraukia ir greit pamiršta. Monika kiauras dienas gali tupinėti prie savo popierinių lėlių, piešti, rikiuoti, rengti. Mažoji mielai pasirausia sesers kolekcijoje, dar spėja keturis kartus nubėgti į virtuvę, išlisti į saldumynų spintelę, pagainioti katiną bei tris kartus paskambinti močiutei į darbą. Tėvams teks nertis iš kailio, jei iš abiejų mergaičių norës tokių pat rezultatų. Pavyzdžiui, kai mergaitės spyriojasi kartu eiti pasivaikščioti, Dianai užtenka pa-

sakyti: „Nenori eiti, lik namie“, – jai suteikiamą galimybę nuspresti pačiai. Ji kaip mat atgyja ir tipena kartu. Monika, išgirdusi: „Nenori, neik“, – lieka namie. Šią mergaitę tenka įtikinėti eiti drauge. Tada mama įkalbinėja, prisimena pasakų keliautojus, žada malonių įspūdžių. Tai padeda.

Čia mano vaikas!

Kaip jau išsiaiškinome, kiekvienam mažukui Dievulio duotas kitoks būdas. Vienos charakterio ypatybės patinka téveliui, kitos mamytei. Gana dažnai tévai tuo manipuliuoja. Pavyzdžiu, Dovydas su Jurgita savo vaikus įtraukė į priešingybių karą. Tévai mažuosius pasidalijo: „Čia mano lepūnėlis“ (téčio), „Čia mano brangutis“ (mamos). Kai mama išbėga į parduotuvę, lepūnėlis gali linksmai papurptyti jos kosmetikos krepšelį. Tuo metu brangutis stovi nosytę priglaudęs prie lango, laukdamas grįžtančios užtarėjos. Ši parbégusi, valydamama lūpų dažais išterliotą veidrodį, įteisina „lygybę“ – brangučiui leidžia pasidžiaugti téčio muzikos aparatūra ir kompaktinių plokštelių kolekcija. Pasak psichologų, tévai tokiomis dalybomis stengiasi pakelti savo

autoritetą: „Mano numylėtinis protingesnis, geresnis...“ Išeina, kad nesivargindami pažinti kitokio charakterio vaiko (galbūt mums sunkiau suprantamo), tévai puola prie to, kuris lengviau prieinamas ir suprantamas. Žinoma, tai neteisinga, nes nukenčia ne tik šeimos vienybę, bet ir tokio žaidimo taisyklių nesuvokiantys mažukai.

Suderinkime auklėjimo planą

Dažniausiai tévai guodžiasi, kad šeimoje du mažukai neranda bendros kalbos. Jie nuolat pešasi ir ginčiasi, sunkiai suranda bendros veiklos. Psichologai teigia: vaikai gimsta su savo charakteriu, kad mes, suaugusieji, galėtume patobulinti savajį. Todėl pirmas patarimas tévams – kantrybės. Sunku auklėti vaikus (ypač dvi priešingybes), jei patys tévai nesutaria. Sveikos šeimos požymis – tévų vienybė. Pasitaiko žurnalų pasiskaičiusių mamų, kurios jaučiasi vaikų elgesio specialistėmis ir nepraleidžia progos ikišti liežuvį komentuodamos kiekvieną tévo ištartą grįžtą žodį. Iš tiesų téčiui ir mamai reikia iš anksto susitarti dėl auklėjimo. Ir laikytis susitarimo. Žinoma, kartais būna nenumatyta aplinkybių. Tada verta rengti skubų suaugusiuų pasitarimą ir spręsti: pasigailėti ar bausti. Kaip ir suaugusiesiems, mažiesiems galioja vienodos namų taisyklos. Vyresnėliui draudžiama žnaibyti maželių, bet kodėl šiam leidžiama erzinti vyresnelių? Maželiui draudžiama knaisiotis brolio kuprinėje ir stalčiuose, bet ir vyresneliui negalima griauti maželio tvirtovių ar ardyti transformeriu.

Vertinkime gamtos dovanas

Jei téčių erzina virtuvėje tupintis Mykoliukas (užuot žaidęs futbolą – kaip jaunėlis, ar bent kompiuteriu – kaip kaimynų Tadas), tai téčio bėda. Tikrai neverta suirzti (tik saugoti), jei mažasis nevidinas lenda į puodą pažiūrėti, kaip kieti makaronai tampa minkštomis medūzomis. Skatinke vaiko susidomėjimą. Ką gali žinoti, gal sūnus – būsimas kulinaras? Sakote, šeimoje néra né vieno konditerio ar kulinaro? Tačiau kažkada juk gimbė pirmasis kosmonautas...

Skirtumai – ne ydos

- Svarbu, kad ne tik suaugusieji, bet ir vaikai suprastų: nors jie turi tą patį tėtį ir mamą, jie, kaip asmenybės, yra kitokie.
- Išmokykime gerbtį kito individualumą: „Na ir kas, kad brolis moka plaukti ir važinėti dviračiu, užtat tu jau moki skaityti.“ Jis kitoks, bet ne mažiau svarbus.
- Nesistenkime vaikų skatinti lygindami: „Brolis, būdamas tavo amžiaus, jau mokėjo gražiai valgyti.“ Vaiką galima pagirti tik už jo paties laimėjimus: „Šaunuolis, šiandien greičiau nei vakar surinkai dėlionę“ arba „Dabar gražiau paraše sakinių.“
- Kūrybingai panaudokime tai, ką davė gamta. Kai kurias mažųjų įgimtas savybės vertėtų lavinti. Juk profesionaliai ir žymiai biologais, fizikais, net kulinarais netampama per vieną dieną.

Konkurencija, arba „Bük fantomas“

Konkurencija – tai mūsų, suaugusiųjų, sugalvotas žodis. Kartais tik atrodo, kad vaikai tarpusavyje konkuruoja. Iš tiesų kelerių metukų mažylis, kuris atima žaislą iš tokio paties, visai nenutuokia apie konkurenciją. Jo savimonė sukoncentruota tik į patį. Ir jis tai daro egoiškai bei gaivališkai natūraliai. Taip jau sukurta, kad mažylis mato, jaučia ir supranta tik save, savo norus, be jokių savikontrolės mechanizmų. Tai švarusis egoizmas. Suprasti kitą jam teks išmokti. O konkuruoti išmokys gyvenimas.

Tik ar to labai reikia? Ar tikrai turime visur kovoti, konkuruoti? Ar trūksta vietos? Pasakoja vedę praktikos konsultantas Vaidas Arvasevičius.

Gaivališkas natūralumas

Vaikai nėra aktoriai. Jie reiškia emocijas nuoširdžiai – tiesiog verkia, tiesiog juokiasi, džiaugiasi. Kai jų emocijas imame vertinti, jie ima suvokti, kokios vertės yra jų norai ir jausmai. Jei tai, ko jie nori, yra ne laiku ir ne vietoje, priverčiame pasijusti kaltais. Mes per daug viską vertiname. Ir tie vertinimai dažniausiai susiję su mūsų, suaugusiųjų, komfortu. Mums svarbu, kad vaikas nekeltų rūpesčių,

